

PRATARMĖ 8

AIDAS GINIOTIS

- Šiaulių bitlas su armonikėle lūpose (1971–1982) 11
Paryžiaus salono liūtas, keistuolis ar užslėptas
kunigas (1982–1994) 28
Pažintys 47

ALGIRDAS KAUŠPĖDAS

- Svizistas* iš Pamėnkalnio gatvės (1960–1971) 56
Pablo su juoda berete ir gitara rankoje (1971–1976) 71
Pabėgimas į Kauną (1976–1984) 76
Iš Kauno atplasnojusi „Antis“ (1984–1990) 82
Netikėtai atsidūręs Lietuvos televizijoje (1990–1993) 94
Pažintys 98

OSKARAS KORŠUNOVAS IR JO DIEVIŠKOJI KOMEDIJA

- Devyni pragaro ratai 106
Skaistykla 136
Rojus 151
Pažintys 154

ARNOLDAS LUKOŠIUS

- Akordeonu grojantis stebėtojas iš Antakalnio (1967–1985) 160
Tarp muzikos ir armijos (1985–1988) 175
„Foje“, vedanti „šiaurės kryptimi“ Amerikos link (1988–1991) 184
Gastrolių mozaika (1992–1997) 194
Pažintys 197

ALGIS RAMANAUSKAS

- Lazdynų rajono paauglys (1984–1988) 204
Kelias savęs beieškant (1988–1999) 220
Pažintys 234

SAULIUS URBONAVIČIUS-SAMAS

- Panevėžio *bachūriuks* (1970–1982) 240
Armijos godos (1982–1984) 255
Šiauliai ir „Bix“ (1984–1991) 261
Už geležinės uždangos (1989–1995) 267
Žydėjimo metai (1992–1997) 280
Pažintys 283

ARŪNAS VALINSKAS

- Ištraukos iš Laisvės Radzevičienės knygos „Akiplėša,
arba Tas ir Kitas Arūnas Valinskas“ 290
Pažintys 320

APIE ISTORIKA 327

PRATARMĖ

Pavadinimas „Laužytojai“ man kilo klausantis „Pink Floyd“ albumo *The Wall*. Kažkada, vos prieš trisdešimt metų, gyvenome kitoje realybėje – už geležinės uždangos, sienos, kurią reikėjo sugriauti. O kas gali griauti tarsi nepastebimai ir, atrodytų, gana nekaltai, jei ne muzika, teatras, knygos, televizija.

„Laužytojai“ – tai kūrėjai neformalai, kurie nebuvo atviri, sąmoningi disidentai, jie veikė labiau nesąmoningai, paveikti Vakarų kultūros ir jos principų. Tada būdami dvidešimtmečiai ar trisdešimtmečiai jie nešė žinių apie kūrybos, vidinę individo laisvę, o tokie pasaulietiškai mąstantys žmonės buvo pavojingi sovietams. Neformalūs vėlyvojo sovietmečio (1985–1991) lyderiai – nenuoramos ir neprisitaikėliai – kūrė ir elgėsi kitaip, maištingai, pasikliaudami intuicija, o ne tuomete sovietine ideologija. Vis dėlto daugelis jų savo senelių ir tėvų istorijas (daugumos seneliai buvo ištremti, o tėvai įbauginti) sužinojo tik Sąjūdžio laikais ar net vėliau.

Knyga sudėliota iš nedidelių istorijų-etiudų, kurie atskleidžia ne tik tuometį žymių žmonių gyvenimą, bet ir to meto subkultūras (pankų, hipių, montanų ir t. t.), viešų institucijų (mokyklos, armijos ar psichiatrijos ligoninės) nerašytas taisykles bei daugelį subtilių ar sovietų laikais ir pirmaisiais nepriklausomybės metais įsišaknijusių visuomenės normų (tokių kaip *blatas* ir pan.).

Sovietmečiu materialūs daiktai nebuvo paprasti daiktai, kurių dabar galime įsigyti bet kuriame prekybos centre. Tai buvo svajonės išsipildymas, protestas, laisvės simboliai. Pavyzdžiui, džinsai ne tik *kieta*, bet ir protestas prieš tuometę pilką sistemą. Daugelis vyresnių žmonių savo rūsyje ar sandėliuke dar ir dabar turi užsilikusį senų daiktų: plokštelių, kasečių, knygų... Tai kelia sentimentų, primena jaunystę, todėl dažnai nelengva su jais atsisveikinti ir tiesiog išmesti. Šioje knygoje norisi tapyti rašant, kad skaitant būtų užuodžiami mediniai mokyklos suolai, matomos atsilupusios baseino plytelės ar girdimas gitaros brązgėjimas sandėliuke. Žodžiu, nusikelti į tuos laikus, kai visko trūko ir visko norėjosi, o ore tvyrojo nuotaika, kad netrukus įvyks kažkas didelio ir nesustabdomo.

Dėkoju

– Leidyklos „Alma littera“ komandai, kuri patikėjo mano idėja ir uždegė žalių šviesą, ir istorikui Valdemarui Klumbiui, kuris pateikė įdomių faktų apie to meto realybę.

– Knygos herojams, radusiems laiko ir noro papasakoti savo istoriją.

– Savo Mamai, vyrui Janui ir draugams, kurie visada buvo šalia ir mane palaikė.

– Nuostabiai lietuvių kalbos Mokytojai Laimai Vinčienei, dėstytojams Veltai ir Vytautui Anužiams bei Nelei Savičenko, įskiepijusiems meilę literatūrai ir teatrui.

APIE AUTORE

Gimiau 1981 metais Sovietų Sąjungoje, o konkrečiau – Naujojoje Akmenėje. Kai buvau ketverių, persikraustėme į Klaipėdą. Mama pasakojo, kad tais laikais sklandė juokelis: „Jei užlipsi ant „Klaipėdos“ viešbučio stogo, pamatysi komunizmą.“ Mamai taip ir neteko ten atsidurti, nes tada į šio viešbučio priegabas ne kiekvienas mirtingasis galėjo papulti. Bet mes komunizmą pamatėme iš labai arti komunaliniame bute, kur nebuvo jokio privatumo: bendra virtuvė, bendras tualetas, bendra vonia... O kokia marga kiemo publika: lietuvių ir rusų vaikai, jūreiviai, girtuokliai, mokytojai... Priešais namus stovėjo Raudonojo Kryžiaus ligoninė, kur nuolat kaukė greitoji atveždama nelaimėlius, ten ir mes, vaikai, savarankiškai prisistatydavome į priimamąjį, jei iškrisdavome iš medžio ar prasiskeldavome galvą. Užaugome su raktais ant kaklo, be mobiliųjų telefonų. Nors man, tada vaikui, sovietmetis nekelia šviesiausių prisiminimų, jo ir nedemonizuoju – būta ir gražių dalykų.

Santvarka pasikeitė, tapome laisvi ir dideliais žingsniais einame pirmyn. Man laisvė siejasi su atsakomybe už save ir pasirinkimo galimybe. Taip, demokratija nėra tobuliausia valdymo forma, bet tai geriausia, ką kol kas žmonija išrado formuodama nepriklausomų valstybių pagrindus.

ALGIS RAMANAUSKAS

LAZDYNŲ RAJONO PAAUGLYS 1984–1988

Kalba neredaguota autoriaus prašymu

KAI TĖVAS PULKININKAS-LEITENANTAS

*I'll always be with you
Don't forget
Just look over your shoulder
I'll be there.
(Father To Son Phil Collins)*

Mano tėvas buvo VRM karininkas ir dirbo sporto organizacijoje. To šviesoje mūsų namuose buvo kariška disciplina, bet ne liiguistai griežta. Ji nebuvo diegjama, bet labiau romantizuojama – tai reiškė, kad tu turi laikytis žodžio, būti nesusikūprinęs ir, kai žiūri televizorių, neišmesti kojų ant stalo, ką aš visą laiką darydavau, o tėvas nervindavosi. Tėvas visada buvo džentelmenas. Man tai didžiausia dovana, kurią aš galėjau turėti.

Be abejo, buvo karčių ginčų, nuomonių nesutapimų. Vis tik mano tėvas buvo oldschoolas (liet. senamadiškas), kai kurie dalykai jam buvo nepriimtini, atgrasūs. Pavyzdžiui, kartą jis gavo kažkurią *Queen* plokštelę, kurioje buvo toks retas jų gabalas *Mustapha*, kur pradžioje buvo kažkokia musulmoniška malda, o po to rokenrolas. Ir tėvą labai erzino tas musulmoniškas motyvas, o mano vyresnė sesuo sakė, kad ten viskas OK, nes *Queen*. Ir, žinoma, dėl to buvo konfliktas. Aš palaikiau tėvo pusę, nes man tai irgi buvo šlykštu.

Tai va, tėvas tą mielą ir gerą oldschoolą turėjo visada: tarkim, negalėjai atidaryti naujo grietinės pakelio, kol nepabaigtas senas. Dievaži, labai pragmatiškas ir teisingas požiūris. Kas dar buvo – jis labai gerai gamino bulvinius blynus. Tai buvo šventė, ypač kai jie truputį papūdavo puode ir prisisodrindavo savo skysčių. Aš galėdavau klaidiai daug jų suvalgyti su begaliniu kiekiu grietinės. Jos dėdavausi tiek daug kaip melžėja, vagianti iš kolūkio. Tėvą tai irgi nervindavo: „Ar tikrai tau reikia tiek tos grietinės?“ Dabar aš savo sūnui leidžiu įsidėti, ko jis nori ir kiek jis nori, aišku, jei tai nėra kokainas.

LAIKAI, KAI SENAS PLOŠČIUS BUVO PROTESTAS

1987 metai – pankavimo metai. Kas tik buvo kietesnis klasėje, tas išsitraukdavo iš kažkur seną ploščių chaki spalvos arba susegdavo kelnes grafkėmis. Mūsų namų spintoje toks ploščius irgi kabėjo, tėvas leido jį pasiimti. Jis nesuprato, kam man jo reikia. Tuo metu mes važiuojome pas tetą ir aš apsilikau jį. Tikrai atrodžiau kaip idiotas: 17 metų paauglys su ūsais, apsilikęs 60-ųjų ploščių. Bet sovietmečiu tai buvo pankiška, tai buvo protestas. Turbūt mano klasiokai būtų pasakę: „Kietai tu čia“, bet tėvas, mane tokį pamatęs, atėmė tą ploščių sakdamas: „Tu supranti, kaip tu atro dai?“ Dabar galvoju, kad gerai padarė. Tokių momentų buvo, jie – šarmingi.

Nors mano klasėje buvo pankuojančių, aš buvau tiesiog kitoks – daug sportavau – nebuvo laiko nei rūkyti, nei pankuoti. Nuo 12 metų turėjau treniruotes ir tai buvo profesionalus sportas, išskyrus atlyginimą, kurio negaudavau. Tuo pačiu metu aš labai gerbiau klasiokus, kurie turėjo kiaušų pankuoti. Juk tada galėjo išsikviesti į mokytojų kambarį ir liepti atsivesti tėvus, arba grasinti jiems patiems – tai buvo norma. Kitas įdomus aspektas: pankuojantys klasiokai klausė *Nina Hagen*, *Trio*, kiti – *Džeksono*, dar kiti – *AC/DC*, o aš – *Genesis*, *Pink Floyd* ir *Frank Zappa*. Dar ir dėl tos priežasties nepatekdavau prie tos chebros.

IŠ MELOMANŲ PASAULIO

Mano tėvas buvo melomanas ir klausydavo geriausios to meto vakarietiškos muzikos: *Electric Light Orchestra*, *ABBA*, *Simon & Garfunkel*, *Smokie*, *Dalida*. Jis gaudavo visus įrašus iš sporto pasaulio. Kadangi jis pats buvo du kartus

LTSR (sambo ir laisvųjų imtynių) čempionas, jo aplinkoje buvo daug sportininkų, kurie sovietmečiu išvažiuodavo į užsienį su varžybomis, tie žmonės kažkoku būdu atsiveždavo plokštelių. Mes persirašydavome įrašus iš plokštelių į juostas ir kasetes, ir dalindavomės. Tuo metu vinilą gauti buvo beveik neįmanoma. Pamenu, tėvas kažkaip gavo 1983 metų grupės Genesis įrašą, kurio albumas buvo tokio pat pavadinimo. Taip pat 1982–1983 metų Rod Stewart. Tai buvo mano turning point (liet. lemiamas lūžis), nuo to užsikrėčiau muzika kaip Corona ir nebuvo kelio atgal. Tai mane absoliučiai užkabino ir esu iki šiol didžiausias Genesis (be Peter Gabriel) fanas. Čia mane barzdoti oldschoole-riai nukryžiuotų, nes jiems Genesis geras tik su Gabrieliu. Man Genesis geri ir su Gabrieliu, bet geresni jau be jo.

Kai pats maždaug 13 metų pradėjau domėtis muzika, tėvas man atidavė aparatūrą, kuria galėjau naudotis: juostinis magas, stiprintuvas, kolonėlės. Jis man sako: „Imk.“ Tokiu būdu pradėjau rinkti įrašus. Ką reiškia rinkti įrašus sovietmečiu? Vakarietiškos kasetės atsirado vėlyvojo sovietmečio laikais, tokie prekės ženklai kaip *BASF*, *Agfa*, *Maxell*. Paprasta ritė, kur telpa dvi pusės, viso 90 minučių, ji kainavo 7–9 rublius. Tai buvo nežmoniški pinigai, tas pats kas dabar 70 eurų. Iškaulydavau tų pinigų iš tėvo. Ačiū jam už tai. O mano sesuo buvo jau ištekėjusi už melomano Arūno, pas kurį persirašinėdavau muziką, kurią jis gaudavo iš plokštelių turgaus. Esu žiauriai jam už tai dėkingas.

SEKCIJA SU DVIEM EILĖMIS KNYGŲ

Aš gimiau dvikalbėje šeimoje: mano mama ukrainietė, su ja kalbuosi iki šiol rusiškai. Man buvo visiškai tas pats skaityti rusiškai ar lietuviškai, tai darau nuo vaikystės. Aleksandro Solženycino tu negalėjai gauti, tik per *samizdatą* (sovietmečiu nelegaliai dauginti ir platinti tekstai – red. past.), todėl jo ne-skaičiau. Bet kaip bet kuriam paaugliui, kai jam 14 metų ir jis perskaito Remarko *Tris draugus*, tai padaro daug streso gerąja to žodžio prasme. Aš tą praėjęs. Atsimenu, skaitydavau Marką Tveiną rusiškai. Beje, nėra jokio Tveno yra Twainas (Tveinas), čia tik debilai blogai nugirdo, o mes ir nukopijavom. Tėvai man formaliai neleisdavo skaityti naktį, nes reikia eiti miegoti, iš ryto į mokyklą. Bet negaudavau velnių, jei mane aptikdavo naktį skaitantį su staline lempa lovoj.

Trijų kambarių sovietinis butas Lazdynuose, Vilniuje, su pilna sekcija, pri-grūsta knygų dviem eilėmis. Tam, kad pasiimtum norimą knygą iš antros eilės,

turi ištraukti pirmosios eilės knygas. Mano tėvai tas knygas kolekcionavo iš snobizmo gerąja to žodžio prasme. Jų buvo daug ir įvairių. Pamenu, Džeką Londoną skaičiau rusiškai, nes lietuvių kalba nebuvo. Nenoriu vardinti visų perskaitytų knygų, bet kas man padarė didžiausią įtaką ir daro iki šiol – tai knyga, kurią aš skaitau skrisdamas lėktuvu – tai Kurto Vonneguto knyga *Skerdykla Nr.5*. Mane ji pritrenkia kiekvieną kartą, kai ją skaitau iš naujo. Šalia kitų mano mylimų rašytojų Vonnegutą laikau kažkuo ypatingai specialiu. Paradoksalu, šio rašytojo dvi jo skirtingos knygos, *Skerdykla Nr.5* ir *Čempionų pusryčiai*, buvo išleistos viena knyga. Tai buvo tomelis, kurį kažkodėl leido išleisti sovietų Lietuvoje. Gal todėl, kad Vonnegutas buvo leftistas*. Tai buvo prieinama ir gana neblogai išversta į lietuvių kalbą.

* Svarbu ir tai, kad Kurto Vonneguto kūrinuose stipri kapitalistinio pasaulio kritika, reiškiamos pacifistinės, humanistinės idėjos – tai atitiko sovietinę ideologiją. Rašytojas – kairiųjų pažiūrų, jis porą kartų buvo atvykęs į SSRS. Bet tai neišgelbėjo jo knygų nuo cenzūros: iš „Čempionų pusryčių“ dingo apmąstymai apie penio dydį, vaginos piešinys ir net Kalėdų atviruko atvaizdas.

TURĖTI SAVO KAMBARĮ – DIEVO DOVANA

Mūsų butas buvo tipinis sovietinių inteligentų butas. Ką tai reiškė? Devynaukštis namas Lazdynų rajone, Vilniuje. Mano tėvai ten tebegyvena. Tie suknisti 64 kvadratai – čia net vienam kambariui per mažai, bet kažkaip tada visi tilpdavome: mes su sese Elena viename kambaryje, tėvai – kitame. Sesuo vyresnė už mane 7 metais. Ji turėjo ženklios įtakos mano auklėjime, mes daug juokaudavome. Taip pat Elena lavino mano vaizduotę ir buvo geriausia auklė, kokia galėjo būti. Beje, ji buvo tas žmogus, kuris pasakė: „Čia yra Genesis – labai gera grupė.“ Taip pat su *Pink Floyd*. Elena ištekėjo, berods, kai man buvo trylika metų, dėl to buvau labai laimingas paauglys. Man nežmoniškai pasisekė, nes turėjau nuosavą kambarį – tai yra Dievo dovana.

DIDŽIOJI TARYBINĖ ENCIKLOPEDIJA IR MAMA

*Look, Mummy. There's an airplane up in the sky
Did, did, did, did you see the frightened ones?
Did, did, did, did you hear the falling bombs?
(Pink Floyd Goodbye Blue Sky)*

Mano atvejis yra toks įdomus: mama yra ukrainietė, ji net nežinojo, kad Lietuva buvo laisva. Jos tėvas, mano senelis, su frontu atsidūrė Lietuvoje. Motina įstojo į Kūno Kultūros Institutą Kaune, kur susipažino su mano tėvu. Atsimenu, jau vėliau aš jai aiškinau apie Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę, nes sovietinės istorijos vadovėliai visada kalbėjo apie tai, kad Lietuva buvo galinga valstybė. Tik ten buvo rašoma, kad LDK nugalėjo kryžiuočius su broliška rusų tauta* ir panašiai. Tada ištraukiau Didžiąją Tarybinę Enciklopediją ir mamai parodžiau: Великое Княжество Литовское. Ji nustebo. Mūsų šeimai pasisėkė, nes niekas iš artimo rato žmonių nebuvo nukentėjęs nuo sovietinio teroro, bent aš to negirdėjau.

* Lietuvos ryšiai su Rusija, rusų kultūros įtaka mūsiškei buvo nuolat pabrėžiama ir išpučiama visur, kur tik įmanoma. Akcentuojamos menkiausias detalės: Smolensko pulkai dalyvavo Žalgirio mūšyje kaip LDK kariuomenės dalis – teigta, kad jie nulėmė mūšio baigtį. Buvo aibė straipsnių ir knygų apie tokius ryšius ir įtakas. Visa tai turėjo įteigti mintį apie amžiną lietuvių ir rusų ryšius bei taip dar labiau pagrįsti Lietuvos priklausymą SSRS. Tokios politikos poveikis dažnai buvo priešingas – tik stiprino antirusiškas nuotaikas. 1956 metais pastatytoje operoje „Pilėnai“ irgi būta tokio svetimkūnio: Margirio dukters sužadėtinis buvo rusų kunigaikštis Danila su palydovu, žuvę kartu su gynėjais. Vienas žiūrovas ir dėl to pasidžiaugė: „Gerai, kad su pilėniečiais tuodu ruskius sudeginote.“

„KOKIE GRAŽŪS, ATLETIŠKI BACHŪRAI“

Lankiau krepšinį ankstyvoj paauglystėje, bet, būdamas introvertas, tada dar toks paliegėlis, buvau prastas krepšininkas. Po kelių metų lankymo mėčiau krepšinį, nes treneris buvo alkoholikas. Tada metus ar dvejus buvau

be sporto, tuo tarpu mano sesuo įstojo į teisę. Ji pasakojo, kad jos kurse yra irkluotojų, baidarininkų, ji sakė, kad jie „gražūs, atletiški bachūrai.“ Ir aš pagalvoju: „Blemba, aš irgi noriu irkluoti.“ Bet kažkodėl pasukau į akademinį irklavimą, gi baidarėse kojos nedirba. Tada man buvo kažkur 13 metų ir pasakiau tėvui, kad noriu irkluoti. Jis sutiko. Nuvežė mane į bazę pas Vytautą Milių, mano pirmąjį trenerį. Na, ir pradėjau. Iš esmės, jau vėliau, internate, mes buvome profesionalai ir sunkiai dirbome. Vasarą mes treniruodavomės Birštone, kur gyvendavome pas vietinius gyventojus namukuose. Aš perėjau visas irklavimo klases: ir porinį, ir pavienį irklavimą. Būdamas šešiolikos laimėjau Sovietų Lietuvos čempionate antrą vietą porinėje dvivietėje ir tapau kandidatu į sporto meistrus.

„JEI NE INTERNATAS, ABEJOJU, AR BŪTŲ ATSIRADĘS RADIOSHOW, KAIP KOMEDIJOS REIŠKINYS“

Akademinis irklavimas man buvo suaugusio žmogaus gyvenimo pradžia. Nepaprastai esu dėkingas likimui, kad man taip nuskilo. Turėjau keletą trenerių, kurie buvo puikūs žmonės, vienas iš jų – Rimas Murauskas. Iš pradžių lankiau 40-ąją bendrojo lavinimo mokyklą Lazdynuose, kur buvo sustiprinta matematika, bet tik viena irklavimo treniruotė per dieną, kas profesionaliam sportui buvo nepaprastai mažai. Labai greitai atėjo laikas, kai aš perėjau į sporto mokyklą-internatą, kur praleidau savo paskutinius mokyklos metus. Jei aš teisingai informuotas, tokio tipo mokykla yra komunistinės Vokietijos išradimas. Kaip tai veikia? Specialistai treneriai šukuoja vietovę, kur suranda kokį augalotą debilų, kuris atitinka jų duomenis, ir sako: „Imam tave į internatą.“ Tokia sistema buvo labai dėkinga auginti čempionus. Sovietai tą principą perėmė. Tokie internatai buvo Trakuose, Panevėžyje, o po to juos sėkmingai sujungė į vieną Vilniuje, kuris yra prie dabartinio PC Akropolio. Beje, kai tik patekau į internatą, trumpam tapau penketukininku (sovietų laikais buvo penkiabalė sistema), nes tiesiog ten buvo žemesni mokymosi standartai. Į blogą mokymąsi buvo žiūrima labai atlaidžiai, svarbu – kad gerai irkluotum. Tai buvo ir vidurinio lavinimo mokykla, ir sporto internatas, kuriame nuolatos gyvenau, o savaitgaliais grįždavau namo. Pirmais metais vykdavo reidai, turėjome būti 22 valandą lovose. Režimas ten buvo aiškus: 7 valandą ryto keliesi, tada 7:30 nueini į valgyklą suvalgyti varškės su cukrumi, 8:00 3 pamokos iki 11 valandos, po jų – treniruotės bazėje (jei sezonas – Neryje, Vilniuje, jei ne sezonas – Dinamo irklavimo baseine).

Tame internate nepamenu nė vieno mokytojo ant kurio pykčiau. Lietuvių kalbos mokytoja, tokia liesutė, buvo nepatenkinta, kad skaičiau rusiškai Gi de Mopasaną po stalą, nes tai buvo daug įdomiau už Žemaitę. Ji, tai pamačiusi, įsiuto ir atskaitė paskaitą, kad šis autorius – pigių novelėlių rašytojas, kuris – niekas, lyginant su Biliūnu ir kitais. Nepaisant to, ji buvo labai mielas ir fainas žmogus, atsivesdavo savo dukrytę į pamokas.

Klasėje buvome keturi vilniečiai: aš, mano labai geras draugas Einus Petkus, rimtas irkluojuojas, pasiekęs myliom daugiau nei aš, ir dvi meninės gimnastikos sportininkės – Sigutė ir Erika. Viso klasėje buvo 30 žmonių, iš kurių dalis buvo oligofrenikai (red. past. silpnapročiai), bet buvo ir fainų, nuostabių žmonių iš provincijos, su kuriais mes gerai sutarėme. Jei ne internatas, aš abejoju, ar atsirastų *Radioshow*, kaip komedijos reiškiny.

„BŪDAVOME NUOLAT ALKANI“

Mus maitino internato valgykla, kur rytais duodavo klaikią varškę su cukrumi, to buvo neįmanoma valgyti. Paradoksalu buvo tai, kad mes, 17–18-mečiai vaikinai, gaudavome lygiai tokį patį davinį, kurį gaudavo ir 13–14-metės merginos rankininkės. Mums juk maisto reikėdavo daugiau – buvome jau suaugę bernai – ir pastoviai alkani. Ačiū Dievui, klasiokai kaimietukai, atsi-veždavo lašinių su cibuliais iš kaimo. Iki šiol tai mėgstu, yra išlikę sentimentai. Žinoma, ir mano tėvai įdėdavo burterbrodų. Per mokslo metų atostogas išvažiuodavome į Trakus ar Birštoną, ir ten kartais įvykdavo stebuklų – biurokratinių nesusipratimų – staiga mes gaudavome maitinimą už 4,50 rublių per dieną, šiais laikais tai būtų gal 80 eurų. Tik tiek, kad maisto negalėjai pasirinkti, gaudavai kažkokią smirdinčią varškę, dvokiančių grietinę, suplaktą uogienę, frikadelinę sriubą ir šnicelį. Visa tai kiekvieną dieną, bet apsinuodijimo atvejų negirdėjau.

13-OJI ALGA IR PARDUOTUVĖ PAPARTIS

Prieš Naująją kai kurios darbovietės išdalindavo maistą, vadinamą 13-ąją algą: majonezo *Vilnius* ir žirnelių. Mums tai buvo įvykis. Kartais prieš šventes mano tėvai dar gaudavo didžiulį jaučio liežuvį, kurį išvirdavo, – jį mėgstu iki šiol. Kaip minėjau, mes gyvenome Lazdynuose, artimiausia parduotuvė buvo

Papartis (dabar *PC Iki*). Atsimenu tą smarvę, tas piktas pardavėjas, kurios dažniausiai keikdavosi mūsų „išlaisvintojo“ kalba*. Nepasakyčiau, kad toje parduotuvėje nebuvo produktų, ten visada galėdavai rasti duonos, grietinės, limonado *Buratinas* ar *Diušės* klaikiomis etiketėmis. Atsimenu, kad tėvams reikėdavo ištaikyti momentą ir pasistengti, kad jie atneštų namo kokį kokybiškesnį, mažiau riebaluotą kiaulienos gabalą. Nežinau, kaip buvo kitur, bet kai sakoma, kad vėlyvuojų sovietmečiu visi badavo, tai nėra visai tiesa. Taip, maisto kokybė buvo klaidi, bet Vilniuje šioje parduotuvėje nuėjęs į kulinarijos skyrių galėjai gauti keptą vištą.

* Lietuvoje gyvenę rusai girdavosi, kad jie išlaisvino Lietuvą nuo fašistų, o lietuviai piktindavosi ir nuolat ironizavo „išvadautojus“, kad jie išlaisvino nuo lašinių ir sviesto. Apie tai, kad Lietuva 1940 metais buvo okupuota, viešai nebuvo galima kalbėti.

„PIRMAS BUČINYS YRA KUR KAS INTYMAU NEI PIRMAS SEKSAS“

*I remember
Don't worry
How could ever forget?
It's the first time
The last time
We ever met.
(Phil Collins In The Air Tonight)*

Tai įvyko Birštone su vietine mergaite. Buvo labai įdomu, romantiška ir labai keista. Pamenu, kultūrnami – toks vėlyvojo sovietmečio pastatas, bet jis toks fainas, mielas, su vitražais. Ten vykdavo diskotekos ir kažkaip treneriai mums nedraudavo ten lankytis. Šeštadienio vakarais mes eidavome į tą vietinę diskoteką. Gana paradoksalu tai, kad vietiniai vaikinai nelaikė mūsų priešais – gal todėl, kad mes buvome tvirti ir augaloti. Ir susirandu sau vietinę mergaitę, su kuria po to bučiuojusi. Va, ir viskas.